

VOORREDE.

De Hervorming plaatste het licht weder op den kandelaar en stelde de Schrift in het middelpunt van het Christelijk leven. Hare uitlegging werd met kracht ter hand genomen. Door prediking en profetie, door vertaling en verklaring werd haar inhoud tot kennis der gemeente gebracht. De Hervormers zelven, LUTHER, MELANCHTON, ZWINGLI, CALVIJN schreven commentaren over grootere of kleinere deelen der Schrift, en hunne volgelingen zetten dezen arbeid voort. De meeste van deze verklaringen waren echter onbruikbaar en ontoegankelijk voor het volk. Daarom bleef de behoefte bestaan aan zulk eene uitlegging, welke liep over de gansche Schrift en door den eenvoudige met vrucht geraadpleegd kon worden.

Het eerst werd hier te lande daarin voorzien door de met groote zorg bewerkte kanteekeningen bij den Statenbijbel. Maar hoe uitnemend deze ook waren en tot op den huidigen dag gebleven zijn, ze voldeden toch niet geheel aan de behoefte. Ze waren dikwijls te kort en te onvolledig en stelden daarom telkens bij het raadplegen te leur; ze gaven in vele gevallen meer eene verklaring der woorden dan der zinnen en der gedachten; en ze boden voor het minst geen geregelde, doorlopende uitlegging van de Heilige Schrift.

Het verlangen naar eene volledige en populaire Bijbelverklaring bleef dus bestaan. En vooral ontwaakte dit verlangen met kracht in de achttiende eeuw, toen er in heel de Christenheid een streven openbaar werd, om van de stelsels der school terug te keeren tot den eenvoud der Schrift. Op de geschiedenis en den voortgang der openbaring, op de kennis van de geheele H. Schrift in haar historische ontwikkeling werd, dikwerf eenzijdig en in valsche tegenstelling, de nadruk gelegd. Maar daardoor legde men toch hier en in andere landen er zich ijverig op toe, om eene duidelijke en doorlopende verklaring van geheel de H. Schrift aan het volk in handen te geven.

NICOLAAS HARTMAN, predikant te Zwolle, was de eerste, die hier te lande daartoe eene poging waagde met zijn HUISBIJBEL, welke voor het eerst in 1735 het licht zag en daarna nog twee malen in 1745 en 1749 herdrukt werd. Een korten tijd maakte deze Huisbijbel grooten opgang, maar hij kon zich toch tegenover andere verklaringen, die allengs het licht zagen, niet handhaven. Er kleefden te vele onvolkomenheden en gebreken aan.

Men richtte daarom naar het buitenland het oog, en wel in de eerste plaats

naar Engeland. Met dit land had ons volk van de dagen der Reformatie af, zoowel godsdienstig als staatkundig, velerlei relatiën. Nederlanders weken in grooten getale, vooral onder Eduard VI (1547—1553), naar Engeland, en Engelsche Puriteinen zochten hier dikwerf eene schuilplaats. Er waren hier Engelsche afgevaardigden op de Synode te Dordrecht; en Engelsche gemeenten bestonden er hier in verschillende steden, die de gemeenschap met het moederland onderhielden. Eene menigte van Engelsche werken werden hier in de 17e eeuw ingevoerd, vertaald en gelezen, vooral van dogmatischen en practischen inhoud.

Bij den overgang van de 17e in de 18e eeuw trad hier eenige stilstand in. Maar in het tweede kwartaal der 18e eeuw begint het lezen en vertalen van Engelsche werken weer toe te nemen. Nu zijn het echter niet alleen dogmatische en practicale geschriften, zooals van THOMAS BOSTON, ISAAC WATTS, RALPH en EBENEZER ERSKINE enz., maar vooral ook verklaringen van Bijbelboeken en verdedigingen van het Christendom tegen de aanvallen der Deïsten. In Engeland was de richting der geesten veranderd. De velerlei kerken en secten, waarin de Christenen verdeeld waren, deden velen vragen, of niet in het aan allen gemeenschappelijke het wezen des Christendoms gelegen ware. En het Deïsme ging zelfs achter de bijzondere openbaring tot de natuurlijke religie terug. Zoo bewoog zich alles om de uitlegging en verdediging der Schrift. En gretig werden deze werken hier en ook in Duitschland ontvangen.

Voorals twee werken beproefden het beste, dat Engeland op dit gebied geleverd had, aan ons volk aan te bieden.

Het eerste was de *Verklaring van de geheele Heilige Schrift door eenigen van de voornaamste Engelsche Godgeleerden*, welke door Prof. J. VAN DEN HONERT met eene voorrede werd voorzien en in 17 deelen, zoowel quarto als folio, te Amsterdam van 1740 tot 1757 werd uitgegeven. Er is in deze uitlegging des Bijbels gebruik gemaakt van de werken van PATRICK, POLUS en WELS, (naar wie deze Verklaring gewoonlijk genoemd wordt), maar voorts ook van verschillende andere Engelsche, Fransche, Duitsche en Nederlandsche verklaringen.

Maar dit werk werd spoedig op zijde gestreefd en geheel in de schaduw gesteld door de **Letterlijke en practicale Bijbelverklaring van M. HENRY**, die, aangevuld en uitgebreid met aantekeningen van verschillende andere Engelsche en Hoogduitsche Godgeleerden, door den ondernemenden uitgever Reiner Boitet te Delft in 1741 begonnen, in 1759 door van Essen te Delft voortgezet, bij het 15e deel in 1765 door Dirk onder de Linden te Amsterdam overgenomen, en in 1786 voor het N. en in 1791 voor het O. T. voltooid werd ¹⁾. De schrijver van deze verklaring, MATTHEW HENRY, was de zoon van PHILIP HENRY, geb. 24 Aug. 1631 en gest. in 1696, predikant sedert 1657 te Worthenbury in het graafschap Flint, maar door de bekende Act of uniformity van den 24 Aug. 1662, the black Bartholomewday, met meer dan 2000 predikanten uit zijne bediening verdreven. Drie weken daarna, den

1) Bij wijze van *Inleiding* gaat aan het werk vooraf: „eene geleerde, in natuurlijke orde geschikte, en aaneengeschakelde Historie van den Oorsprong des Bijbels; behelzende eene krachtige verdediging van deszelfs goddelijkheid en wederlegging van de voornaamste argumenten der Vrijgeesten, door den vermaarden geleerden Heer Thomas Stackhouse”, waardoor deze Bijbelverklaring, hoewel *geheel ten onrechte*, gewoonlijk genoemd wordt: de Bijbelverklaring van Henry en Stackhouse.

18en Oct. 1662 werd hem te Broadoak, waar de familie zijner vrouw woonde, zijn zoon Matthew geboren ¹⁾. Deze toonde reeds spoedig een uitnemenden aanleg en een vromen zin; de vreeze des Heeren lag van der jeugd af in zijn hart, en hij kreeg daarvan ook voor zich zelven de zekerheid en den troost door het sterven van zijn één jaar ouderen broeder in 1667 en eene prediking van zijn vader over Ps. 51 : 17 in 1673. Hij studeerde eerst in de rechten, maar veranderde van keuze en werd in Mei 1687 geordend en eene maand daarna als predikant ingeleid bij de gemeente der Presbyterianen te Chester. Hier bracht hij, niettegenstaande hem vele gelegenheden voor een anderen werkkring werden aangeboden, 25 jaren van zijn leven door. Doch in 1712 vertrok hij naar Hackney, Londen, waar hij echter maar korten tijd meer werkzaam kon zijn, want hij stierf reeds den 22 Juni 1714.

Het merkwaardigste en treffendste in heel het eenvoudig en aan bijzonderheden volstrekt niet rijke leven van HENRY is zijn dagelijksche omgang met de H. Schrift. Deze was inderdaad zijn grootste schat, de lamp voor zijn voet en het licht op zijn pad. Als kind van drie jaar oud las hij reeds in den Bijbel. De opvoeding in het ouderlijke huis droeg een ernstig puriteinsch karakter; vooral de Zondag werd er streng gevierd. En zoo zette HENRY later zijn leven voort ten einde toe. Hij was zeer matig in levenswijze, gezond naar het lichaam, krachtig naar den geest, stond iederen morgen om 5 uur op en ving dan met zijn studie aan. Hij begon en hij eindigde iederen dag met God. Zijn dagboek toont overal de trekken van iemand, die dagelijks leeft in de gemeenschap Gods. Zijne geschriften zijn evenals die van THOMAS BOSTON vol van dankbare erkenning, dat de Heere hem leidt en het hem aan niets laat ontbreken. Het gebed was de ademtucht van zijn leven.

Veel werk maakte hij van den huiselijken godsdienst. Hij las daarbij enkele verzen en ging ze dan verklaren. Op het rechte verstand en op de beoefening van de Schrift was heel zijn streven gericht, zoowel in zijn huis als in de gemeente. Als prediker maakte hij grooten opgang. Hij besteedde veel zorg aan zijn preeken en volgde daarbij eene vaste methode en een geregelden gang. Iederen Zondagmorgen verklaarde hij naar eene bepaalde orde een hoofdstuk uit het Oude en iederen Zondag namiddag een uit het Nieuwe Testament. Des Donderdagsavonds behandelde hij allerlei Schriftuurlijke vraagstukken. In October 1692 begon hij met

1) Het leven van Matthew Henry is beschreven door Mr. William Tong in de uitgave van Henry's Miscellaneous Works, London 1726. Hierop is gebaseerd de biographie van Henry door Erasmus Middleton in zijne *Biographia Evangelica or an historical account of the lives and deaths of the most eminent and evangelical authors or preachers, both British and foreign in the several denominations of Protestants, from the beginning of the Reformation to the present time*, vol. IV 1786 p. 197—214. Waarschijnlijk is de Levensbeschrijving van Matthew Henry, die in 't Ned. werd overgezet door Goth. Clermont (verg. de voorrede van zijne vertaling van Greenhill over Ezechiel) en met eene voorrede werd voorzien door Joh. van Doesburg, pred. te 's Gravenhage, eene vertaling van de biografie van Tong. Veel beter en uitvoeriger is de levensbeschrijving van Henry door Sir John Bickerton Williams in zijn *Memoirs of the life, character and writings of the Rev. Matthew Henry*, geplaatst voor de uitgave van Henry's commentary, 3 vol. 1828. Deze uitgave is telkens herdrukt. In de New and illustrated edition, with an introductory essay by the Rev. John Stoughton, verschenen te Londen bij Ward, Lock en Bowden sine anno, beslaat deze biographie 139 bladzijden. Deze biographie van Williams ligt weer ten grondslag aan het *Life of Henry* by the Rev. James Hamilton, in: *Works of the English Puritan divines: Matthew Henry*. London, Nelson 1847 p. 11—50. Eindelijk kan nog geraadpleegd worden het artikel over Philip en Matthew Henry in *Allibone's Critical Dictionary of English literature and British and American Authors I* 1882 p. 823, 824; en van Rev. Alexander Gordon in *Dictionary of National Biography* ed. by Leslie Stephen and Sidney Lee, Vol. XXVI p. 123.

Gen. 3 : 9 en in Mei 1712 eindigde hij met Openb. 17 : 18. Door dit dagelijksch leven bij de Schrift werd hij op uitnemende wijze voor zijn voornaamste werk, de verklaring van den geheelen Bijbel, voorbereid. Hij begon zijn loopbaan als schrijver in 1689 met een klein anoniem geschrift en gaf later nog vele verhandelingen, preeken en practicale werken in het licht.

Zijn voornaamste werk was echter *de Verklaring van het Oude en Nieuwe Testament*. Door anderen aangespoord, maakte hij er een aanvang mede op den 12 Jan. 1704 en werkte er geregeld aan door. Den 17 April 1714 kon hij in zijn dagboek schrijven, dat hij de *Handelingen der Apostelen* en daarmee het vijfde deel van zijn werk had ten einde gebracht. Twee maanden daarna stierf hij. Anderen voltooiden toen zijn arbeid in zijn geest en met behulp van nagelatene aantekeningen.

Er zijn zonder twijfel verklaringen der H. Schrift, die in geleerdheid die van HENRY overtreffen. Er zijn er ook, die meer werk maken van de taal- en geschiedkundige uitlegging en dieper indringen in de beteekenis der woorden en het verband der zinnen. HENRY was geen geleerde van beroep en zijne verklaring mist alle *vertoon* van geleerdheid. Het was hem te doen, *om de Schrift te doen verstaan*, niet alleen als een boek, dat over het verleden ons inlicht, maar ook als een woord Gods, dat in het heden tot ons komt en dat nuttig is tot leering en wederlegging, tot onderwijzing en verbetering. HENRY ging er van uit, dat al wat te voren geschreven is, tot onze leering werd geschreven, opdat wij door lijdzaamheid en vertroosting der Schriften hope hebben zouden. Hij liet, in overeenstemming met de bedoeling der Schrift zelve, zijne verklaring daartoe strekken, dat de mensch Gods volmaakt zij, tot alle goed werk volmaaktelijk toegerust.

Zóó werd de Schrift door HENRY opgevat en verklaard. De eigenlijke uitlegging ontbreekt niet. Kort, eenvoudig en menigmaal met treffende juistheid wordt de zin aangegeven en het verband toegelicht. De verklaring is *letterlijk*, maar toch vooral *practicaal*. Nooit maakt hij jacht op allerlei vreemde en ongewone verklaringen, hij zoekt geen ijdele nieuwsgierigheid te bevredigen. Daarbij verspilt hij zijne kracht ook niet in het bestrijden en weerleggen van anderen. Hij behoorde zelf tot de richting der Nonconformisten en Puriteinen; hij was calvinist en presbyteriaansch. En schoon afkeerig van Romanisme en Socianisme, van alle deïsme en indifferentisme, was hij altijd een zacht, gematigd man. Hij breidde zijne liefde tot alle Christenen uit.

Bij dit alles komt nog, dat HENRY's verklaring op schier iedere bladzijde bewijzen aflegt van den geest en de kennis des schrijvers. Zij boeit, zonder met opzet onze aandacht te vragen. Zij bekoort door den rijkdom van beelden, door de frischheid en natuurlijkheid van stijl, door de levendigheid en opgewektheid van toon, door de duidelijkheid van voorstelling, door den overvloed van practicale opmerkingen en toepasselijke, stichtelijke overdenkingen ¹⁾.

1) De geheel nieuwe vertaling, welke de Heer Kok voor deze uitgave van Henry's Bijbelverklaring opzettelijk door eene bekwame hand bewerken liet, verdient zeker alle lof. Ze munt boven de vorige niet alleen daarin uit, dat zij voor hedendaagsche lezers duidelijker en aangenamer is, maar doet daardoor ook de eigenaardigheden van HENRY's wijze van uitlegging nog beter tot haar recht komen, en is bovendien in vele opzichten beter en juistere dan de oude vertaling.

Geen wonder dat deze Verklaring van HENRY veel ingang vond, herhaalde malen herdrukt werd en onder de populaire Bijbelverklaringen steeds eene eereplaats zal blijven innemen. HENRY's verklaring is om strijd geprezen geworden door mannen als William Tong, Dr. Isaak Watts, Dr. Philip Doddridge, Whitefield, Dr. Adam Clarke, Robert Hall, Dr. Thomas Chalmers, Spurgeon e. a. Maar meer dan dit zegt het, dat de Christenen van alle kerken in Engeland er hun zegel aan hebben gehecht. De Verklaring van HENRY is nog heden ten dage te vinden in duizenden Christelijke gezinnen, niet alleen in het studievertrek van den geleerde en den predikant, maar ook in de boekerij van den landman en den handelaar, op de boekenplank van den werkman en den kleinen burger. Dát is een zegen, door Gods genade aan HENRY's werk geschonken, die al zijne verwachtingen zeer verre heeft overtroffen.

Het ware natuurlijk te veel, wanneer men beweren wilde, dat deze Bijbelverklaring van HENRY in alle opzichten aan de tegenwoordige behoeften voldoet. Maar wij zijn op dit terrein nog nameloos arm. Het ideaal zou zijn, dat er eene populaire, korte, doorlopende, degelijke en practische verklaring der Schrift in het licht kwam, welke met de nieuwere onderzoekingen haar winste deed, op den grondslag eener wetenschappelijke exegese berustte en door een groep van bekwame en vrome mannen werd samengesteld. Daaraan bestaat behoefte in onze gezinnen, in onze vereenigingen, in onze studeervertrekken. Maar met het oog op den reusachtigen arbeid en de ontzaglijke kosten, die daaraan verbonden zijn, is het niet te verwachten, dat zulk een uitgave spoedig ondernomen zal worden. Hoe het ook te bejammeren zij, wij moeten nog leven van wat het verleden ons biedt. En dan komt zeker de Bijbelverklaring van HENRY het allereerst en het meest in aanmerking.

Want al is geen enkele uitlegging in gezag en waarde gelijk te stellen met de Schrift zelve, en al behoort dus ook de Bijbelverklaring van HENRY steeds met oordeel des onderscheids geraadpleegd te worden, toch is zij in volledigheid, in duidelijkheid, in vertolking der Schrift als het Woord Gods, en in hare toepassing op het leven, door geen der latere, populaire Bijbelverklaringen overtroffen geworden.

De Schrift heeft zoo velerlei bestemming. Zij is een boek uit het verleden, maar ook voor het heden en de toekomst. Zij is een licht voor den enkelen geloovige en een schat voor de gansche kerk van Christus. Zij is een woord voor alle tijden en een gids in alle toestanden des levens. Zij dient tot vertroosting en vermaning, maar ook tot onderwijzing en leering. Zij komt tot gezin en tot maatschappij, tot kerk en tot school. Zij is in één woord de sprake Gods tot de menschheid.

Van die veelzijdigheid der Schrift doet de Bijbelverklaring van HENRY ons iets verstaan. Ze is letterlijk en practicaal, uitleggend en toepassend, onderwijzend en vertroostend. Zij vertolkt de Schrift als de kracht Gods tot zaligheid een iegelijk die gelooft, als het Woord Gods, dat eeuwiglijk blijft.

—

Bovenstaande voorrede werd geschreven in de maand Juni van het jaar 1909, toen de Heer J. H. KOK het voornemen had opgevat, om de Bijbelverklaring van HENRY opnieuw, maar in betere vertaling en aangenamer vorm, ter perse te leggen,

en aan te bieden aan dat nog altijd talrijke publiek in Nederland, dat zich geestelijk voeden blijft met het Woord Gods. De Uitgever maakte een aanvang met de Verklaring van het Nieuwe Testament, en durfde toen nog niet bij zichzelf vaststellen, dat hij, na de voltooiing van dit gedeelte van HENRY's Schriftuitlegging, ook de Verklaring van het Oude Testament wederom het licht zou doen zien.

Dat kon natuurlijk eerst beslist worden door de ontvangst, welke aan de Verklaring van het Nieuwe Testament tebeurt vallen zou. Thans heeft de Uitgever echter de ervaring opgedaan, dat deze ontvangst alleszins gunstig mag heeten. Niet alleen kwam er een genoegzaam aantal inteekenaren, om de kostbare onderneming te doen slagen, maar ook de pers toonde zich met deze uitgave grootelijks ingenomen. En zelfs bladen, die in Schriftbeschouwing van HENRY afwijken, hadden een hartelijk woord van waardeering voor den herdruk van zijne Bijbelverklaring over. Het bleek ten duidelijkste, dat deze Verklaring nog niet verouderd was en ook voor dezen tijd nog hare uitnemende waarde behield. Dit alles gaf den Uitgever moed, om, nu de Verklaring van het Nieuwe Testament gereed is, tot die van het Oude Testament over te gaan en ook hare uitgave ter hand te nemen.

Natuurlijk zijn hieraan groote bezwaren verbonden. Ten eerste is deze Verklaring van het Oude Testament nog omvangrijker dan die van het Nieuwe Testament, zoodat hare uitgave langer tijd vereischt en op hoogere kosten komt te staan. Ten andere is bij vele Christenen de belangstelling in het Oude Testament, ook naar evenredigheid, geringer dan die in de Schriften des Nieuwen Verbonds. Wie zich eenige opoffering getroost voor de aanschaffing van eene uitlegging des Nieuwen Testaments, heeft deze, schoon *ten onrechte*, soms niet meer over voor het verkrijgen van eene verklaring des Ouden Verbonds. En eindelijk geldt het bij HENRY's Verklaring van het Oude Testament nog meer dan bij die van het Nieuwe, dat men boeken beoordeelen moet naar den tijd, waarin ze geschreven zijn. In de twee eeuwen, die na HENRY's dood verlopen zijn is onze kennis van de Hebreeuwsche taal, van de omgeving, waarin Israel leefde, van zijne oudheidkundige toestanden en historische betrekkingen aanmerkelijk uitgebreid. Hier nog meer dan bij het Nieuwe Testament zou eene nieuwe vertaling en verklaring, die stond op de hoogte van den tijd, dus gewenscht zijn.

Maar, zooals reeds gezegd is, wij moeten, althans op het gebied van populaire Schriftverklaring, ons nog behelpen met wat door vorige geslachten is tot stand gebracht. Eén ding van niet geringe beteekenis hadden deze in elk geval bij ons voor. Terwijl de wetenschappelijke kennis van den Bijbel is toegenomen, *heeft het geestelijk verstand der Schrift lang niet in dezelfde mate aan diepte gewonnen*. Men leefde toen veel meer met en bij en uit de Schrift, dan thans in onze drukke dagen het geval is. En in dit opzicht blijft HENRY's Verklaring een standaardwerk van groote waarde.

Men kan hare eigenaardigheid reeds terstond proeven, als men aan hare hand het eerste hoofdstuk van Genesis leest. Men vindt er geen geleerde onderzoekingen in over de formatie van hemel en aarde en geene breede uiteenzettingen met wat andere wetenschappen, ook reeds in HENRY's tijd, daarover ten beste gaven. Maar dat hoofdstuk is door HENRY geheel en al gelezen en verklaard onder den indruk, dien hij zelf aldus vertolkt: *the Scriptures were written, not to gratify*

our curiosity and make us astronomers, but to lead us to God and make us saints. (De Schriften werden geschreven, niet om onze nieuwsgierigheid te bevredigen en ons tot sterrekundigen te maken, maar om ons tot God te leiden en ons tot heiligen te maken). Dien geest ademt heel zijne Bijbelverklaring. Zij is afkomstig van een man, die bij ervaring wist, dat de kennisse Gods het eeuwige leven is.

Daarom verblijdt ons het kloeke besluit van den Heer Kok, om na de voltooiing van HENRY's Verklaring van het Nieuwe Testament, ook van die van het Oude Testament eene nieuwe uitgave te bezorgen. Het zou inderdaad jammer zijn, als de Bijbelverklaring van HENRY, die het werk van één man en één geheel is, tot die van het Nieuwe Testament beperkt moest blijven. In de Verklaring van het Oude Testament komen zijne eigenaardige gaven ongetwijfeld nog beter dan in die van het Nieuwe Testament aan het licht. Sommigen stelden daarom deze nog boven gene; in de uitlegging van het Oude Testament was hij naar hunne meening nog meer in zijne kracht dan in het Nieuwe; niet alleen omdat hij uit den aard der zaak bij den *aanvang* van zijn reuzentaak zijne beste krachten gaf, maar ook, omdat hij was een geboren exegeet van de Oudtestamentische Schrift. Hierover kan men in meening verschillen. Maar zeker is, dat niemand de Schriftuitlegging van HENRY zonder vrucht voor zijn verstand en hart raadplegen zal. Mits men den Bijbel dan ook leze gelijk HENRY hem las, als het Woord Gods, dat wijs kan maken tot zaligheid.

H. BAVINCK.

AMSTERDAM,
Februari 1912.